

Venkov a politické stranictví

Teorie rozporů (cleavages): Stein Rokkan a Seymour M. Lipset

- politické strany vznikají na základě „rozporů“ ve společnosti. Rozpor musí představovat reálný rozdíl ve společenské struktuře, projevovat se v kolektivním vědomí - je organizačně završen vznikem politické strany

Dominantní rozpory:

- centrum – periferie (etnické strany)
- církev – stát (křesťanské strany)
- město – venkov (agrární strany)
- třídní rozpor (pravice x levice)

- významné agrární strany především: Skandinávie, Švýcarsko, východnější část střední Evropy:

- slabé feudální vazby a tradice
- po staletí nezávislé postavení rolnictva
- konflikt zájmů městských obchodníků a podnikatelů se zájmy venkovských vlastníků půdy
- Norsko navíc národnostně jazyková rivalita (norsky mluvící venkov x dánsky mluvící města)

Vznik samostatných agrárních stran - předpoklady (Lipset a Rokkan)

- města a průmyslová centra byla v době rozhodujícího rozšíření volebního práva ještě poměrně slabá a málo početná
- rozhodující část venkovské populace pracovala na malých nebo středních farmách, které buď vlastnila nebo je měla v nájmu (*institucionální podoba nájmu byla taková, že nájemci nebyli závislí na velkých pozemkových vlastnících*),

Vznik samostatných agrárních stran - předpoklady (Lipset a Rokkan)

- mezi městy a venkovem existovaly významné kulturní rozdíly a rovněž výraznější ekonomický spor ohledně zemědělské produkce
- vliv katolické církve byl slabý

Agrární strany představovaly typickou stranu jedné třídy – téměř výhradně prosazovaly a hájily zájmy rolníků – počátky s rostoucí konkurencí v oblasti cen (rozvoj dopravy v posledních desetiletích 19. století) – tlak rolníků na ochranu domácího zemědělství

Rozpory ve stranických systémech 22 demokracií (1945-1980)

Rozpory:	sociálně ekonomický	náboženský	kulturně etnický	venkov – město	podpora režimu	zahraníční politický	postmaterialistický
Austrálie	V	S		V			
Rakousko	V	V					
Belgie	V	V	V				
Kanada	S		V				
Dánsko	V			V		S	
Finsko	V		V	V	S		
Francie IV	V	V		S	V	V	
Francie V	V	V			S	V	
SRN	V	V					
Island	V			V		V	
Irsko	S					S	
Izrael	V	V				V	
Itálie	V	V			S	S	
Japonsko	V	S			S	V	
Lucemb.	V	V					
Nizozemí	V	V					V
N. Zéland	V						
Norsko	V	V		V			S
Švédsko	V			V			S
Švýcarsko	V	V	S	S			
V. Brit.	V					S	
USA	S		S				

Agrárníci mezi ostatními ideově politickými směry (1980-1989)

	Komunisté	Noví levice	Socialisté	Zelení	Agrárníci	Liberální strany	Křesťanské strany	Konzervativci	Pravicí	Extrémní pravicí	Národní a rasistické	Ostatní
Belgie	1,4	-	28,0	6,1	-	21,1	27,8	-	1,3	12,3	-	-
Dánsko	0,9	14,4	31,9	0,7	11,4	5,6	2,4	26,0	-	-	6,5	-
Finsko	13,9	-	25,4	2,7	25,2	0,9	2,8	22,9	-	5,3	0,6	-
Francie	12,4	-	35,0	0,9	-	-	42,7	6,5	-	-	-	-
Irsko	-	3,9	8,9	0,4	-	35	33,9	45,9	-	1,3	-	-
Island	15,3	7,8	17,1	-	20,0	-	-	38,4	-	-	-	-
Itálie	28,3	4,0	16,4	1,2	-	6,9	33,6	-	6,4	1,7	0,7	-
Lucemb.	5,1	-	32,3	6,8	-	17,5	33,3	-	-	-	5,8	-
Nizozemí	1,1	3,7	31,0	-	-	25,5	36,6	-	0,6	-	-	-
Norsko	0,9	6,8	37,4	-	6,6	3,4	8,7	35,1	-	-	-	-
Portug.	16,0	-	28,7	-	-	27,3	6,9	-	-	-	19,1	-
Rakousko	0,7	-	45,4	4,1	-	7,4	42,2	-	-	-	-	-
Řecko	12,1	-	43,5	0,2	-	-	-	41,8	-	-	-	-
SRN	-	-	39,4	5,1	-	8,9	45,9	-	-	-	-	-
Španělsko	6,1	-	43,5	-	-	4,6	2,2	25,9	-	5,2	6,6	-
Švédsko	5,6	-	44,5	2,9	12,2	10,8	2,4	21,1	-	-	-	-
Švýc.	0,9	3,5	21,2	3,9	11,1	30,1	22,2	-	3,2	-	2,2	-
V. Brit.	-	-	29,2	-	-	23,9	-	42,4	-	3,7	-	-
Průměr	5,8	2,9	29,5	2,3	5,8	11,0	19,5	18,3	1,2	1,6	1,1	-

V – vysoká intenzita rozporu, S – střední intenzita rozporu
Zdroj: Klíma. Volby a politické strany v moderních demokraciích. Praha, 1998, s. 128

Síla agrárních stran v letech 1950-1990

	50. léta	60. léta	70. léta	80. léta	Strany v 80. letech
Dánsko	22,9	20,0	15,1	11,4	Liberální strana
Finsko	23,6	23,7	24,1	25,2	Strana středu Finská strana venkova
Island	22,6	28,2	23,0	20,0	Progresivní strana Národní strana* Asociace pro rovnost a spravedlnost*
Irsko	2,8	0,5	-	-	NENÍ
Nizozemí	-	3,5	1,3	-	NENÍ
Norsko	9,5	9,9	9,8	6,6	Strana středu
Švédsko	11,0	14,2	21,8	12,2	Strana středu
Švýcarsko	12,1	11,2	10,8	11,1	Lidová strana

Průměrné volební výsledky agrárních stran

* Strana se neúčastnila voleb v 80. letech

Zdroj: Klíma, 1998.

Ve stranických systémech vyspělých evropských států dnes není až na nepatrné výjimky pro agrární strany místo

Agrární strany:

- buď splynuly s konzervativními stranami,
- nebo se přeměnily ve strany městské (Skandinávie – strany středu nebo zelených).

V členských státech EU se počet zemědělců a potravinářů pohybuje zhruba mezi 2 % (Velká Británie) a 9 % (Španělsko). Noví členové jich mají nad 10 %, Polsko 27 %.

- M. Klíma: "Prvotní podstata rozporu mezi venkovem a městem ... v podstatě vymizela a nacionalizovala se v rámci víceméně městské společnosti."

- agrární a venkovské zájmy se propojovaly se zájmy vyplývajícími z jiných politických štěpení.

Charakteristický příklad: vývoj českého stranického systému po roce 1989

- vznikla řada agrárně orientovaných politických subjektů;
- žádný z nich dlouhodobě neuspěl;
- dočasný úspěch měla jen Zemědělská strana, jež se v roce 1992 dostala do parlamentu v rámci Liberálně sociální unie - ta však během čtyř let zcela ztratila vliv.

Rozšiřující literatura

- Čmejrek, J. Bubeníček, V. Čopík, J. (2010) Demokracie v lokálním politickém prostoru. Specifika politického života v obcích ČR. Praha: Grada.
- Hloušek, V. Kopeček, L. (2010) Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě. Praha: Grada.

a další .....